

# การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง

## NONFORMAL EDUCATION MANAGEMENT OF SUBDISTRICT MUNICIPALITIES IN RAYONG PROVINCE\*

ณัฐชนันท์ อุ่นวิลัย\*\*

รศ.ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียน และเปรียบเทียบความเหมาะสม ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ตามทัศนของสมาชิกสภาพตำบล จำนวนตามที่ตั้งและขนาดของเทศบาล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกสภาพเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง จำนวน 126 คน เครื่องมือที่ใช้ศึกษาเป็นแบบสอบถามที่เป็นมาตรฐานค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ความถี่ การทดสอบค่าที (*t*-Test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

### ผลการวิจัย พนวิจัย

1. สภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ทั้งโดยรวม และรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

เรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ และด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพความเหมาะสม สมการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ตามทัศนของสมาชิกสภาพตำบล จำนวนตามที่ตั้ง ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ตามทัศนของสมาชิกสภาพตำบล จำนวนตามขนาดของเทศบาล โดยรวมแตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติ และรายด้านที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพ และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

\*วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยบูรพา

\*\*นิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยบูรพา

\*\*\*รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

## ส่วนด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ไม่มีความแตกต่างกัน

4. สมัชิกสภาพศบาลตำบลในจังหวัด  
ระยอง ได้เสนอแนวทางในการจัดการศึกษา  
นอกโรงเรียน ด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1. ด้านการศึกษา  
ขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาส  
ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและให้มีสูญเสียพัฒนา  
เด็กเล็กในเขตเทศบาล 2. ด้านการศึกษาเพื่อ  
พัฒนาอาชีพ ได้แก่ ส่งเสริมและจัดฝึกอบรมอาชีพ  
ระยะสั้นและแบบต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงศักยภาพ  
ชุมชนเพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์  
ได้จริง 3. ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ได้แก่  
จัดกิจกรรมที่เน้นการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน  
และสังคม ได้จัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการ  
ของแหล่งงานในท้องถิ่นนั้น และ 4. ด้าน  
การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ได้แก่  
ควรจัดการศึกษาและกิจกรรมเพื่อคนในชุมชน  
มีความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองโดยเห็น  
ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา  
ท้องถิ่นและความสามัคคี

### Abstract

The purposes of the research were to study and compare nonformal education management in Rayong Province, as classified by municipalities size and location. The samples were 126 subdistrict municipality members in Rayong District. The instruments used in collecting the data were a rating-scale questionnaires and the open-end questions. The statistical devices used in

analyzing the data were percentage, means, standard deviation, t-test and one-way ANOVA.

The results of this research were as follows:

1. Nonformal education management status of subdistrict municipalities in Rayong Province as a whole, were rated at the moderate level. When considering aspect by aspect, it could be rated from more less as follows: the area of education for social and community development, education for the life skills, education for professional development and basic education, respectively.

2. There were not significant difference between the status of nonformal education management of subdistrict municipalities in Rayong both as a whole and aspect by aspect when classify by the subdistrict municipalities' location.

3. There were significant difference between the status of nonformal education management of subdistrict municipalities in Rayong as a whole when classify by the subdistrict municipalities' size. When considering aspect by aspect, there were significant difference between the area of basic education and the education for life skills but there were no significance difference in the area of education for social and community development.

4. The suggestions for Nonformal education management of subdistrict municipalities in Rayong Province were as follows:

4.1 In the area of basic education, there should be establishment a support on the education for all and children center.

4.2 In the area of professional development, there should be a support on training with a focus on community potentials to apply for the real benefits.

4.3 In the area of life skills, there should be a support on the daily life activities such as in the aspects of short-term and continuous health, safety, drug addict and democracy.

4.4 In the area of social and community development: people should be educated to realize their natural resources, local wisdom and unity.

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพ ซึ่งช่วยให้มนุษย์สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ได้อย่างเป็นสุข ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือ สำคัญในการพัฒนาคนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ การจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กร ปกครอง ส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการอบรมวิชาชีพให้กับประชาชนโดย การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นทางด้านการศึกษาด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 43 วรรคที่ 2 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วม

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมาตรา 289 ได้กล่าวถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมี สิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรม และการฝึกอาชีพ ตามความเหมาะสมตามความต้องการของท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรม ของรัฐ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540, 2540, หน้า 1) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 1 มาตรา 9 ที่กำหนดให้มีการสนับสนุนให้ บุคคล และองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการจัดการศึกษาของชุมชน และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้ให้ ความสำคัญในการพัฒนาคนเป็นพิเศษ โดยได้ กำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ซึ่งกลไกของการพัฒนาคนที่มีประสิทธิภาพ ที่สุดคือการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ, 2539, หน้า 2) ถึงแม้ว่าก្មោម จะให้อำนาจแก่เทศบาลในการส่งเสริมการศึกษา แต่หน้าที่นี้ ยังเป็นจุดอ่อนของเทศบาล จากการ ศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ของ เทศบาล ตำบลที่จัดตั้งขึ้น พบว่าเทศบาล ตำบล โดยภาพรวมแล้วจะมีปัญหาขาดความรู้และ ประสบการณ์ในการทำงาน ไม่เข้าใจระเบียบ ข้อบังคับของเทศบาลตำบล การทำงานยัง จำกัดอยู่แต่ในเรื่อง โครงการสร้างพื้นฐานของ ท้องถิ่น (โกวิทย์ พวงงาม, 2539, หน้า 14) ซึ่ง ปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ ของเทศบาลตำบล ทำให้ไม่ดำเนินการใน การ ส่งเสริมการศึกษาเท่าที่ควร ประกอบกับ จำนวนรายได้ของแต่ละเทศบาลตำบลมีจำนวน ไม่เท่ากัน ทำให้เกิดความสามารถของเทศบาล-

## ตำบลในด้านต่างๆ ลดลงด้วย

เมื่อพบร่วมกัน การส่งเสริมและการจัดการศึกษานอก ระบบโรงเรียนของเขตเทศบาล ตำบล ในจังหวัดระยองยังไม่ได้จัดอย่างทั่วถึง และให้ความสำคัญเพียงพอ ประกอบกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ในด้าน การจัดการศึกษา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรศึกษา สภาพปัจจุบันและ แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ เทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง และหน่วยงาน ที่กำกับใช้เป็นข้อมูลวางแผนนโยบายแนวทางการ จัดการศึกษานอกระบบให้แก่ประชาชนต่อไป

## ความมุ่งหมายของการวิจัย

- เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง
- เพื่อเปรียบเทียบความเหมาะสม ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของเทศบาล ตำบลในจังหวัดระยองตามทัศนของสมาชิก สภาตำบล จำแนกตามที่ตั้ง และขนาดของเทศบาล
- เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามทัศนะของสมาชิก สภาเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง

## ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพ การจัดการศึกษา ระบบโรงเรียนของเทศบาล ตำบลในจังหวัดระยอง โดยมีขอบเขตการศึกษา ค้นคว้า ดังนี้

## 1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษา

การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาล ตำบลในจังหวัดระยอง ตามรูปแบบการจัด การศึกษานอกระบบโรงเรียนสำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียน เป็นการส่งเสริมการ ศึกษาใน 4 ด้าน คือ

- ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ
- ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต
- ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคม และชุมชน

## 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ประกอบด้วย ผู้ปฏิบัติ หน้าที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบลในจังหวัด ระยอง ได้แก่ นายกเทศมนตรี คณะเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล มีจำนวนแห่งละ 12 คน รวม 14 แห่ง มีจำนวนทั้งสิ้น 168 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ คือ สมาชิกสภาเทศบาล ตำบลในจังหวัดระยอง ได้แก่ นายกเทศมนตรี คณะเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล จำนวน 126 คน โดยใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดของ กลุ่มตัวอย่างของเครชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610)

## 3. ตัวแปรที่ศึกษา

- ตัวแปรอิสระ ได้แก่
  - เขตที่ตั้งของเทศบาลจำแนก เป็น 2 เขต
  - ในเขตนิคมอุตสาหกรรม
  - นอกเขตนิคมอุตสาหกรรม

3.1.2 ขนาดของเทศบาลจำแนกเป็น 3 ขนาด

3.1.2.1 ขนาดเล็ก

3.1.2.2 ขนาดกลาง

3.1.2.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

3.2.1 สภาพความเหมาะสมในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาล ตำบลในจังหวัดระยอง

3.2.1.1 ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.1.2 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

3.2.1.3 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

3.2.1.4 ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินงานการศึกษานอกระบนเรียน ยึดถือแนวคิดที่จะบูรณาการเรียนรู้สู่วิถีชีวิต ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และการสร้างระบบการศึกษาตลอดชีวิตให้เกิดขึ้น วัตถุประสงค์หลักในการจัดการศึกษานอกระบนเรียน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เซิดชูความคิด พัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคม โดยเหตุนี้อาจกล่าวได้ว่า หลักสูตรการศึกษานอกระบนเรียนเป็นหลักสูตร เพื่อชีวิตและสังคมที่มุ่งเน้นคุณภาพของคน เป็นหลัก เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการศึกษานอกระบนเรียนมากที่สุด เทศบาลตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งจะเป็นผู้นำในการ

พัฒนาชุมชน เทศบาลตำบลจึงมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนกำกับความคุ้มครองเด็กจากภัยคุกคามให้ เทศบาลตำบลมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ของงานการศึกษานอกระบนเรียนดังที่พระราชบัญญัติ กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้ กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา โดยการถ่ายโอนการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ให้กับคนไทยในท้องถิ่นต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง

พงศ์ศักดิ์ ศรีวรกุล (2541) ได้ศึกษา ศักยภาพขององค์กรบริหารส่วนตำบลในการ ดำเนินการจัดการศึกษาแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่รับรู้และเข้าใจ สภาพปัจจุบัน และแนวทางการศึกษาท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่ยังไม่ได้แสดง บทบาทในการดำเนินกิจกรรมสนับสนุนการศึกษา แต่สิ่งที่ทำคือการรณรงค์ให้เรียนหนังสือขึ้น พื้นฐาน และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร องค์กรบริหารส่วนตำบลมีความเห็นว่าควรออก ข้อบังคับในการส่งเสริมการศึกษาขององค์กร บริหารส่วนตำบล

พิบูลย์พันธ์ สาทอง (2542) ได้ศึกษา เรื่องการศึกษาบทบาทด้านการศึกษาขององค์กร บริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี พบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลปฏิบัติงาน ด้านการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยเฉพาะเรื่องการขาดประสิทธิภาพ และความรู้ การจัดสรรงบประมาณได้น้อย

และเห็นว่าการจัดการศึกษายังไม่ใช่ปัญหาเร่งด่วน รวมทั้งการให้องค์กรบริหารส่วนตำบล ควรจัดฝึกอบรม สัมมนา บทบาทด้านการศึกษา และองค์กรบริหารส่วนตำบล ไม่มีบุคลากรด้านการศึกษารับผิดชอบเฉพาะด้านการศึกษา

วีระเดช ชาตा (2543) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบล ตามพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในกิจกรรมเอกสารฐาน จังหวัดขอนแก่น พบว่าสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการจัดการศึกษาโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการจัดการศึกษาอบรม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3 ระดับ คือ การส่งเสริมการศึกษาที่เน้นให้เป็นคนที่มีความสุขให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและโภชนาการ การส่งเสริมการศึกษาที่เน้นให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และการส่งเสริมการกีฬา ในทุกระดับการศึกษา ด้านการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสาร อยู่ในระดับปานกลาง คือ มีข้อมูลความรู้ ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ การให้องค์กรบริหารส่วนตำบลเป็นศูนย์ข้อมูลข่าวสาร ด้านการศึกษาศาสตร์ วัฒนธรรมอย่างแท้จริง

### วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาพและความเหมาะสมในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ตามทัศนของสมาชิกสภาพเทศบาลประชากร ในการศึกษาครั้งนี้เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่

เป็นสมาชิกสภาพเทศบาลตำบล ทั้งหมด 14 แห่ง ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี แห่งละ 1 คน จำนวน 14 คน คณะเทศมนตรี แห่งละ 3 คน จำนวน 42 คน สมาชิกสภาพเทศบาลแห่งละ 8 คน จำนวน 112 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 168 คน ซึ่งประกอบด้วย เทศบาลตำบลกองคงคิน เทศบาลตำบลทุ่งควายกิน เทศบาลตำบลปากน้ำประเสริฐ เทศบาลตำบลสุนทรภู่ เทศบาลตำบลลุมaber ท่อน เทศบาลตำบลบ้านค่าย เทศบาลตำบลสำนักห้อน เทศบาลตำบลจอมพลเจ้าพระยา เทศบาลตำบลบ้านปลูกแดง เทศบาลตำบลแกลงกะเนด เทศบาลตำบลบ้านเพ เทศบาลตำบลชุมแสง เทศบาลตำบลมะขามคู่ และเทศบาลตำบลเมืองแกลง ในจังหวัดระยอง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เป็นสมาชิกสภาพเทศบาลตำบล 14 แห่งประกอบด้วย นายกเทศมนตรี คณะเทศมนตรี สมาชิกสภาพเทศบาล จำนวน 126 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยการใช้เกณฑ์การกำหนด กลุ่มตัวอย่างของเครชีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-610) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถามสภาพความเหมาะสมและแนวทางการจัดการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง กำหนดเกณฑ์ในการประเมินโดยใช้แนวคิดของบุญชุม ศรีสะอด (2545, หน้า 102)

### ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 วิเคราะห์คุณลักษณะของสมาชิกเทศบาลตำบลในจังหวัดระยองด้วยวิธีหาราก oy และพบว่า คุณลักษณะของสมาชิกเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง จำแนกตามที่ตั้งของเทศบาล

ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกเทศบาลนอกเขตนิคม อุตสาหกรรม และเมืองอื่นตามขนาดของเทศบาล พนว่า ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกเทศบาล ขนาดเล็ก ตอนที่ 2 วิเคราะห์สภาพความเหมาะสมในการ จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบล ในจังหวัดระยอง พนว่า สภาพการจัดการศึกษา นอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบล ในจังหวัด ระยอง ทั้งโดยรวมและรายด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในสามอันดับแรก ได้แก่ ด้านการศึกษาเพื่อ พัฒนาสังคมและชุมชน ด้านการศึกษาเพื่อ พัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนา อาชีพ ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่อันดับสุดท้าย คือด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตอนที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมาะสม ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของ เทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง พนว่า เมื่อ เปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ตามทัศนของสมาชิกสภาพเทศบาลตำบล โดยจำแนก ตามที่ตั้งของเทศบาล ขนาดของเทศบาล พนว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ส่วนด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ไม่แตกต่างกัน

ตอนที่ 4 วิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง พนว่า

สมาชิกเทศบาลตำบลในจังหวัดระยองมีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพที่สำคัญ ในสามอันดับแรก ได้แก่ ส่งเสริมและจัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นและแบบต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงศักยภาพชุมชนเพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง พัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง จัดทำบุคลากรที่มีความชำนาญในแต่ละสาขา วิชาและจัดทัศนศึกษาดูงานจากศูนย์ฝึกอาชีพที่ประสบความสำเร็จในหลาย ๆ โครงการ เพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกที่หลากหลาย สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้และจัดการฝึกอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด แรงงานความคิดเห็นของสมาชิกเทศบาลตำบลในจังหวัดระยองเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาเพื่อ พัฒนาทักษะชีวิตพบว่า สมาชิกเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนด้าน การศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ที่สำคัญในสามอันดับแรก ได้แก่ จัดกิจกรรมการศึกษาที่เน้นการนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและสังคม ได้ เช่นการอบรมด้านสุขภาพอนามัย ยาเสพติด ความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน ทรัพย์สิน ประชาชนป่วยจัดการศึกษาให้ ตรงกับความต้องการของแหล่งงานในท้องถิ่นนั้น รวมทั้งให้มีการแนะนำแนวทางในการดำรงชีวิตในสังคมและเพียงและจัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เยาวชน ความคิดเห็นของสมาชิกเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง

เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนพบว่าสมาชิกเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ที่สำคัญในสามอันดับแรก ได้แก่ การจัดการศึกษานอกระบบและจัดกิจกรรมให้คนในชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง โดยเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามัคคีให้ความรู้ด้านจิตสำนึกรักต่อชุมชนแก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการสำนึกรักท้องถิ่นของตนเอง และจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์

## อภิปรายผล

1. สภาพการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ทั้งโดยรวมและรายด้านมีความหมายอยู่ในระดับปานกลาง สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง มีการสนับสนุนการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้ทุกคน ได้เข้ารับการศึกษาอย่างทั่วถึง ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการเท่านั้น ที่ไม่ได้รับการศึกษา จึงมองเห็นว่าปัญหา ในด้านการศึกษานอกระบบไม่ใช่ประเด็นเร่งด่วน จึงมีการส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและกิจกรรมทางการศึกษาไม่มากนัก อีกทั้งเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ส่วนใหญ่เป็นเทศบาลขนาดเล็ก ยังขาดบุคลากรและกำลังในการทำงานด้านนี้ ซึ่งในช่วงปัจจุบันนี้เป็นช่วงที่ทางเทศบาลให้ความสำคัญต้องปรับโครงสร้างทางกายภาพก่อน

รวมทั้งอาจจะยังมีความพร้อมในปัจจัยดังกล่าวไม่เต็มที่ การทำงานยังจำกัดอยู่แต่ในเรื่องโครงสร้างพื้นฐานตามแผนพัฒนาของเทศบาล ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การจัดการศึกษาของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพินัย พันธ์ สาทอง (2542) ได้ศึกษาบทบาทด้านการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบล ในเขตอุ่นภัยเมืองอุดรราชธานี พบว่า องค์กรบริหารส่วนตำบลปฏิบัติงานด้านการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและมีปัญหา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเรื่องการขาดประสบการณ์และความรู้ การจัดสรรงบประมาณได้น้อย และเห็นว่าการจัดการศึกษายังไม่ใช่ปัญหา เร่งด่วน จึงไม่ได้ทุ่มเทงบประมาณสำหรับพัฒนาในด้านการจัดการศึกษามากเท่าที่ควร

### 1.1 สภาพการจัดการศึกษานอกระบบ

โรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในสามอันดับแรก อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดการศึกษา สำหรับศูนย์เด็กเล็ก ส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและได้รับบริการพื้นฐานทางสังคมอย่างทั่วถึง และมีการรณรงค์ให้ประชาชนสนใจในการศึกษา หาความรู้ เพื่อเพิ่มวุฒิให้กับตนเอง โดยสมควรเข้ารับการศึกษากับศูนย์การศึกษานอกระบบที่มีอยู่ในพื้นที่ ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในอันดับสุดท้าย ได้แก่ มีการกำหนดกรอบมาตรฐานการประเมิน

สถานศึกษา ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญให้เกิดคุณภาพในระดับตำบล สาเหตุที่ เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าเทคโนโลยีต่างๆ ในจังหวัด ระยะองเห็นความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานนอกระบบโรงเรียน สอดคล้องกับ แนวคิดของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2535, หน้า 7-9) ที่ระบุหลักการสำคัญในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า หลักการสำคัญ ประการแรก คือ ยึดหลักความเสมอภาคทางการศึกษา เป็นการ สร้างโอกาสและทางเลือกทางการศึกษาให้แก่ คนทุกคน ให้สามารถใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ ในการพัฒนาชีวิตของตน ให้สามารถดำรงชีวิต อยู่ได้อย่างเหมาะสมกับตนเอง และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเทคโนโลยีจะช่วยให้ความสำคัญต่อการสนับสนุน งบประมาณเพื่อจัดการศึกษาสำหรับศูนย์เด็กเล็ก ส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้รับบริการพื้นฐานทางสังคมอย่างทั่วถึง ตลอดจนมีการรวมร่างกันให้ประชาชนสนใจใน การศึกษาหาความรู้เพื่อเพิ่มวุฒิให้กับตนเอง โดยสมัคร เข้ารับการศึกษากับศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนที่มีอยู่ในพื้นที่ และทำให้ผลการวิจัย ปรากฏว่า ในรายข้อดังกล่าว มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมาก สำหรับในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนด กรอบมาตรฐาน การประเมินสถานศึกษาในการจัด การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญให้เกิดคุณภาพ ในระดับตนนี้ เป็นขั้นตอนการปฏิบัติที่ เกี่ยวข้องกับหลักการ จึงต้องอาศัยความรู้ความ เชี่ยวชาญอย่างถ่องแท้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เทคโนโลยี ต่างๆ ในจังหวัด อาจยังไม่มีความพร้อม ในการปฏิบัติในด้านนี้ จึงทำให้ผลการวิจัย

ปรากฏว่า มีคะแนนเฉลี่ยเป็นอันดับสุดท้าย

1.2 สภาพการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดราชบุรี ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยรวมอยู่ ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มี คะแนนเฉลี่ยอยู่สามอันดับแรกอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการจัดฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นให้กับ ประชาชน มีการประสานงานความร่วมมือกับ หน่วยงานในการจัดโครงการพัฒนาอาชีพ และ ส่งเสริมความรู้ให้กับกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้านใน โครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนข้อที่ มีคะแนนเฉลี่ยอยู่อันดับสุดท้าย ได้แก่ จัดอบรม ความรู้ด้านภาษา ต่างประเทศ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า เทศบาลตำบลในจังหวัด ระยะองเห็นความสำคัญ ต่อหลักการจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดย ยึดหลักการพัฒนาตนของตน และ การพัฒนาตนของ ดังที่กรมการศึกษานอก โรงเรียน (2535, หน้า 7-9) ได้ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษานอกโรงเรียน จะต้องจัดการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตน เกิดความ สำนึกรักการเรียน คิดเป็นและปรับตัว ในการดำรงชีวิต อยู่ได้อย่างเป็นปกติสุข ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลง ของสังคม ดังนั้นเทคโนโลยีต่างๆ ในจังหวัด ระยะอง จึงจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยเน้น ให้มุ่งเน้นการเรียนรู้ ให้สามารถนำไปใช้ชีวิต ของตนเองได้ มุ่งให้ประชาชนได้พัฒนา ความรู้ ความสามารถ ในด้านการประกอบอาชีพ โดยมีการประสานงานความร่วมมือกับหน่วยงาน ในการจัดโครงการพัฒนาอาชีพ ส่งเสริมความรู้

ซึ่งจะทำให้มนุษย์พบศักยภาพของตนเอง พึงพาตโนเองได้ และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน ซึ่งชุมชนจะสามารถดูแลตนเองได้โดยไม่ต้องรอรับความช่วยเหลือจากสังคมภายนอกเท่านั้น สำหรับประเด็นการจัดอบรมความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ นั้น อาจจะเป็น เพราะเทศบาลตำบลในจังหวัดระบุนองเห็นว่ามีความจำเป็น และสำคัญน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ จึงทำให้มีการดำเนินการอยู่ในอันดับสุดท้าย

**1.3 สภาพการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของเทศบาลตำบลในจังหวัดระบุนอง ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในสามอันดับแรกอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมทางด้านข่าวสารข้อมูลทางสาธารณสุข เพย์แพร ข้อมูลข่าวสารทางราชการ เช่น การรณรงค์ป้องกันยาเสพติด การป้องกันโรคไข้หวัดนก และจัดฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเพื่อให้ความรู้ในเรื่องยาเสพติด ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่อันดับสุดท้าย ได้แก่ จัดกิจกรรมการอ่านหนังสือ สำหรับคนทุกวัยในชุมชน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าเทศบาลตำบลในจังหวัดระบุนองเห็นความสำคัญของกิจกรรมทางด้านข่าวสาร ข้อมูลทางสาธารณสุข การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางราชการที่จะช่วยให้บุคคลในชุมชนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข สามารถดูแล และพึ่งพาตโนเองได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมได้ในที่สุด**

**1.4 สภาพการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ของเทศบาลตำบลในจังหวัดระบุนอง**

ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่สามอันดับแรกอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น การทำบุญตักบาตร มีการจัดกิจกรรมการยกย่องผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ และส่งเสริมฟื้นฟูและจัดกิจกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านของชุมชนในท้องถิ่นตามประเพณีวันสำคัญ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีตักบาตร เทโว ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่อันดับสุดท้าย ได้แก่ จัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นปลิวเพย์แพร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน (2547, หน้า 3) ที่กำหนดให้จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา และข้อมูลข่าวสารที่จะเสริมสร้างศักยภาพในการพึงพาตโน สร้างความภาคภูมิและความมั่นคงของชุมชน ซึ่งการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา และประเพณีวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น กล่าวได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของครอบครัว ชุมชน และสังคม เป็นการใช้ชุมชนเป็นฐานของการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นการบูรณาการการศึกษาเข้ากับวิถีชีวิตของบุคคลที่สอดคล้องกับหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนในประเด็นเกี่ยวกับการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นปลิวเพย์แพร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่อันดับสุดท้ายนั้น อาจเป็น เพราะว่ากิจกรรมการศึกษาในลักษณะที่เป็นกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน

มากกว่าในรูปแบบของการจัดทำเอกสาร และผลที่ได้รับจากการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่อง่าจะไม่ชัดเจน จึงมีการดำเนินการด้านนี้้อยกว่าด้านอื่นๆ

2. เปรียบเทียบความเหมาะสมใน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาล ตำบลในจังหวัดระยองตามทัศนะของสมาชิก สภาเทศบาลตำบล จำแนกตามที่ตั้งของเทศบาล พบว่า ทั้งโดยรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่าง กัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่กำหนดไว้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันการ สื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้เข้ามามี บทบาทสำคัญต่อชีวิตของบุคคล และวิถีชีวิต ของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งผลกระทบต่อด้านการ จัดการศึกษา ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นเทศบาลตำบล ที่อยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรมหรือ นอกเขต นิคมอุตสาหกรรม จึงมีสภาพการจัดการศึกษา นอกระบบโรงเรียนที่ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ ต่างก็ยึดนโยบายของสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน (2547, หน้า 3) มุ่งจัดการศึกษา ปรับปรุงประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา นอกโรงเรียน และพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ ของบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อ ให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีความรู้ความสามารถที่จะดำรงชีวิต ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้อย่าง มีความสุข

3. เปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ของเทศบาลตำบลในจังหวัด ระยอง จำแนกตามขนาดของเทศบาล พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาโดยด้านพบว่า ด้านที่แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โดยเทศบาลตำบลขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีการจัดการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่าเทศบาล ตำบลขนาดเล็ก ส่วนด้านการศึกษาเพื่อพัฒนา สังคมและชุมชน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้อง กับสมมุติฐานที่กำหนดไว้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะว่า ขนาดของเทศบาลเป็นตัวแปร ที่มีความแตกต่างกันอย่างเด่นชัด ดังนั้นความ แตกต่างกันในด้านรายได้จากการจัดเก็บภาษี จึงส่งผลให้เทศบาลขนาดใหญ่มีงบประมาณในการ ดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาอยู่ในระดับ สูงกว่าเทศบาลขนาดกลางและขนาดเล็ก และ ทำให้การเปรียบเทียบสภาพความเหมาะสมใน การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาล ตำบลในจังหวัดระยองจำแนกตามขนาดเทศบาล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งโดยรวม ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนา อาชีพ และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ส่วนด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน ไม่แตกต่างกันนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษา ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ และใช้ทุนทางสังคมเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและสภาพ ของกลุ่มเป้าหมาย เช่น การจัดค่ายประชชาชิปไทย วิสาหกิจชุมชน และเวทีชาวบ้าน เป็นต้น ดังนั้น ทุกหน่วยงานในชุมชนจึงสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในการระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน

4. แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ทั้ง 4 ด้าน นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

4.1 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญในสามอันดับแรก ได้แก่ ส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ให้มีศูนย์เด็กเล็กในเขตเทศบาล และจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แนะนำและรณรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการศึกษา สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ความสำคัญของการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น แก้ปัญหานเป็น และมีความสามารถที่เป็นพื้นฐานการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาวะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่จะส่งผลกระทบต่อผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตดังนั้น แนวทางที่การศึกษานอกระบบโรงเรียนควรจะต้องให้ความสำคัญมากที่สุด ก็คือส่งเสริมผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ แนะนำ และ มีการรณรงค์ ให้ประชาชนเห็นความสำคัญของการศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกคนได้รับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และความคิดอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4.2 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพที่สำคัญในสามอันดับแรก ได้แก่ ส่งเสริมและจัดฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นและแบบต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงศักยภาพชุมชนเพื่อให้ประชาชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง พัฒนาเป็นกลุ่มอาชีพและสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างแท้จริง จัดหา

บุคลากร ที่มีความชำนาญในแต่ละสาขาวิชาและจัดทัศนศึกษา ดูงานจากศูนย์ฝึกอาชีพที่ประสบความสำเร็จในหลาย ๆ โครงการเพื่อให้ประชาชนมีทางเลือกที่หลากหลายสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางได้และจัดการฝึกอาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ความสำคัญของการพัฒนาความรู้ ทักษะ และความสามารถในการประกอบอาชีพของประชาชน จึงต้องการช่วยให้ชุมชนได้รับความรู้ และวิทยาการทางอาชีพใหม่ ๆ เพื่อให้เห็นช่องทางทำงานมากขึ้น และมีทักษะคิดที่ดีในการทำงานและการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ช่วยให้ประชาชนสามารถปรับปรุงการดำรงชีวิตของตนเอง และครอบครัวให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

4.3 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนา ทักษะชีวิตที่สำคัญในสามอันดับแรก ได้แก่ จัดกิจกรรมที่เน้นการนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และ สังคม ได้ เช่น การอบรมด้านสุขภาพอนามัย ยาเสพติด ความปลอดภัยในชีวิตประจำวัน ทรัพย์สิน ประชาชนไทย จัดการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของแหล่งงานในท้องถิ่นนั้น รวมทั้งให้มีการแนะนำแนวทางในการดำรงชีวิตในลักษณะพอเพียง และ จัดการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เยาวชน

4.4 แนวทางการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนา สังคม และชุมชน ที่สำคัญในสามอันดับแรก ได้แก่ ให้คนในชุมชนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง โดยเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสามัคคี ให้ความรู้

ด้านจิตสำนึกรักต่อชุมชนแก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการสำนึกรักท้องถิ่นของตนเอง และจัดให้มีกิจกรรมร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์

#### ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัย พบว่าสภาพการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาล ตำบล ในจังหวัดระยองทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น เทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง จึงควรดำเนินการเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกี่ยวกับการกำหนดกรอบมาตรฐานการประเมินสถานศึกษาในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนสายสามัญให้เกิดคุณภาพในระดับตำบล การรับรู้และเข้าใจในแนวทาง การดำเนินการจัดการศึกษา การเสริมบทบาท อำนาจหน้าที่ เตรียมความพร้อม ก่อนการดำเนินการจัดการศึกษา การกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดหลักสูตร วิชาชีพระยะสั้น การจัดอบรมความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ จัดกิจกรรมการอ่านหนังสือสำหรับคนทุกวัยในชุมชน และจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นปลิว เพย์เพร์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

2. จากผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบสภาพความเหมาะสมในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ตามทัศนะของสมาชิกสภากาชาดเทศบาล จำแนกตามที่ตั้งของเทศบาลไม่แตกต่างกัน ดังนั้นทั้ง เทศบาลตำบลที่อยู่ในเขตอุตสาหกรรม และอยู่นอกเขต

อุตสาหกรรม จึงควรร่วมกันกำหนดทิศทางเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ประสานความร่วมมือกัน โดยมุ่งเน้น การมีส่วนร่วมขององค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือสนับสนุน ประชาสัมพันธ์งานด้านการศึกษาอย่างทั่วถึง สมำเสมอและต่อเนื่อง

3. จากผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยองจำแนกตาม ขนาดของเทศบาลทั้งโดยรวมและรายได้ ส่วนใหญ่แตกต่างกัน โดยเทศบาลขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีการจัดการศึกษาอยู่ในระดับสูงกว่า เทศบาลขนาดเล็ก ดังนั้น เทศบาลขนาดเล็กจึงควรหาแนวทางพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้มีศักยภาพมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการวางแผนพัฒนาการจัดสรรงบประมาณ สนับสนุนด้านการศึกษา การจัดให้มีตัวแทนนักเรียน บุคลากรฝ่ายการศึกษา รวมทั้งให้การสนับสนุน อย่างมีเป้าหมายชัดเจน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงาน

#### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพ ในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของเทศบาลตำบลในจังหวัดระยอง ขนาดกลาง และขนาดเล็กในจังหวัดระยอง

3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในบทบาท การดำเนินการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของบุคลากรหน่วยงานการศึกษา ในเทศบาลตำบล

### เอกสารอ้างอิง

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2535). รู้จักกรมการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ: กองแผนงาน.

โภวิทย์ พวงงาม. (2539 มิถุนายน). ศักยภาพการบริหารงานของ อบต. ปัญหาและอุปสรรค.

วารสารอาชีวศึกษา 20-29.

บุญชุม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวิริยาสาส์น.

พงศ์ศักดิ์ ศรีวรกุล. (2541). ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิบูลย์พันธ์ สาทอง. (2542). การศึกษานบทบาทด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วีระเดช ชาตा. (2543). การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในกิจกรรมชุมชน ชุมชน จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. (2540). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2539). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544). กรุงเทพฯ: บรรณพลการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. ราชกิจจานุเบกษา. หน้า 42-48.

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. (2547). คู่มือการดำเนินงานตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียน หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภา.

Krejcie, R. V., & Morgan, D.W. (1970, Autumn). Determining sample size for research activities.

*Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.*